

PROFESSIOGRAFIYA TO’G’RISIDA UMUMIY TUSHUNCHA

Ikromov Shavkat Xabibullayevich
“Umumtexnika fanlari va mehnat ta’limi”
kafedrasi dotsenti
M.Qurbonova
ADU, «Umumiy pedagogika»
kafedrasi katta o’qituvchisi

Annotatsiya. Professiografiya – bu kasbiy faoliyatni ilmiy asosda o’rganish, tahlil qilish va tavsiflash bilan shug’ullanuvchi soha. Ushbu sohaning asosiy maqsadi turli kasblar haqida to’liq va batafsil ma’lumot berish, kasb tanlashda yordam berish va professional rivojlanishni rejalashtirishdir.

Professiografiya, shuningdek, kasbiy faoliyatning samaradorligini oshirish va mehnat sharoitlarini yaxshilash bo’yicha takliflar ishlab chiqishga ham xizmat qiladi. Bu esa butun iqtisodiy tizimning samarali faoliyat yuritishiga yordam beradi.

Kalit so'zlar: *Professiografiya, Kasbiy faoliyat, Kasb tavsifi, Malaka talablari, Mehnat sharoitlari, Kasb tanlash, Professional rivojlanish*

Аннотация. Профессионография – это область, изучающая, анализирующая и описывающая профессиональную деятельность на научной основе. Основная цель этого направления – предоставить полную и подробную информацию о различных профессиях, помочь в выборе профессии и спланировать профессиональное развитие.

Профессионализм также служит разработке предложений по повышению эффективности профессиональной деятельности и улучшению условий труда. Это помогает всей экономической системе функционировать эффективно.

Ключевые слова: *Профессионализм, Профессиональная деятельность, Описание профессии, Квалификационные требования, Условия труда, Выбор карьеры, Профессиональное развитие.*

Abstract. Professionography is a field that studies, analyzes and describes professional activity on a scientific basis. The main purpose of this area is to provide complete and detailed information about various professions, to help in choosing a profession and to plan professional development.

Professionalism also serves to develop proposals for increasing the efficiency of professional activity and improving working conditions. This helps the entire economic system to function effectively.

Key words: *Professionalism, Professional activity, Description of the profession, Qualification requirements, Working conditions, Career choice, Professional development*

Professiografiya – bu kasbiy faoliyatni ilmiy asosda o’rganish, tahlil qilish va tavsiflash bilan shug’ullanuvchi soha. Ushbu sohaning asosiy maqsadi turli kasblar haqida to’liq va batafsil ma’lumot berish, kasb tanlashda yordam berish va professional rivojlanishni rejalashtirishdir.

Professiografiyaning asosiy vazifalari:

1. Kasb tavsifini tuzish: Har bir kasbning xususiyatlarini aniqlash va ularning vazifalari, talablarini tavsiflash. Bu, ayniqsa, kasb tanlashda yoki kadrlar tayyorlashda muhimdir.

2. Malaka talablari: Muayyan kasb egasining qaysi bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘lishi kerakligini aniqlash. Bu talablar kasbiy ta’lim va o‘quv dasturlarini shakllantirishda qo‘llaniladi.

3. Mehnat sharoitlari: Kasbiy faoliyat qanday sharoitlarda amalga oshirilishini, jumladan, fiziologik va psixologik talablarni o‘rganish.

4. Kasbiy faoliyatning ijtimoiy ahamiyati: Kasbning jamiyatdagi roli va ahamiyatini o‘rganish, bu esa kasbga bo‘lgan munosabatni shakllantirishda muhimdir.

Professiografiya metodlari:

• So‘rovlar: Kasb egalari bilan suhbatlar o‘tkazish va anketalar yordamida ma'lumot yig‘ish.

• Kuzatishlar: Kasb faoliyatini bevosita kuzatish orqali tahlil qilish.

• Eksperimentlar: Turli kasbiy vazifalarni bajarish jarayonida ma'lumot yig‘ish.

• Dokumentatsiya tahlili: Kasbiy standartlar, me'yoriy hujjatlar va boshqa yozma manbalarni o‘rganish.

Professiografiyaning amaliy ahamiyati:

Professiografiya kasb tanlashda yordam beradi, kasbiy yo‘nalishlar bo‘yicha maslahat berishga, kadrlar tayyorlash va ularning malakasini oshirishga yordam beradi. Shu bilan birga, u mehnat bozori talablariga javob beradigan kadrlar tayyorlashda muhim rol o‘ynaydi.

Professiografiya, shuningdek, kasbiy faoliyatning samaradorligini oshirish va mehnat sharoitlarini yaxshilash bo‘yicha takliflar ishlab chiqishga ham xizmat qiladi. Bu esa butun iqtisodiy tizimning samarali faoliyat yuritishiga yordam beradi.

Kasbiy faoliyat – bu kishining mehnat jarayonida amalga oshiradigan kasbiy vazifalari va faoliyatlari majmuasi. Bu jarayon nafaqat iqtisodiy jihatdan foydali bo‘lgan mahsulot yoki xizmatlarni yaratish, balki shaxsning kasbiy rivojlanishi va ijtimoiy hayotda o‘z o‘rnini topishi uchun ham muhimdir.

Kasbiy faoliyatning asosiy tarkibiy qismlari:

1. Bilim va ko‘nikmalar: Muayyan kasb uchun zarur bo‘lgan nazariy bilimlar va amaliy ko‘nikmalar.

2. Malaka talablari: Kasbga oid malakalarni rivojlantirish va yangilash talab etiladi.

3. Mehnat sharoitlari: Ish jarayonida mavjud bo‘lgan fizik, psixologik va ijtimoiy sharoitlar.

4. Kasbiy motivatsiya: Shaxsning kasbga bo‘lgan qiziqishi, ishga bo‘lgan munosabati va ichki motivatsiyasi.

5. Mehnat unumdorligi: Kasbiy faoliyat samaradorligi va mahsuldorligi.

6. Ijtimoiy ahamiyat: Kasbiy faoliyatning jamiyatdagi roli va ahamiyati.

Kasbiy faoliyatning ahamiyati:

✓ Iqtisodiy rivojlanish: Kasbiy faoliyat iqtisodiyotning rivojlanishi va barqarorligiga katta hissa qo‘shadi.

✓ Shaxsiy rivojlanish: Kasbiy faoliyat shaxsning bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

✓ Ijtimoiy integratsiya: Kasbiy faoliyat orqali inson jamiyatda o‘z o‘rnini topadi va ijtimoiy munosabatlarni shakllantiradi.

✓ Motivatsiya va qoniqish: Kasbiy muvaffaqiyat va qoniqish insonning ichki motivatsiyasi va umumiy hayot sifatini oshiradi.

✓ Kasbiy faoliyatni tahlil qilish usullari:

- ✓ Professiografiya: Kasbiy faoliyatning barcha jihatlarini o‘rganish, tahlil qilish va tavsiflash.
- ✓ Kuzatish: Ish jarayonini bevosita kuzatish va baholash.
- ✓ So‘rovlar: Kasb egalari bilan suhbatlar va anketalar yordamida ma'lumot yig‘ish.
- ✓ Eksperimentlar: Mehnat jarayonida turli tajribalar o‘tkazish va ularning natijalarini tahlil qilish.
- ✓ Dokumentatsiya tahlili: Kasbiy standartlar, me'yoriy hujjatlar va boshqa yozma manbalarni o‘rganish.

Kasbiy faoliyat inson hayotida katta ahamiyatga ega bo‘lib, nafaqat shaxsiy muvaffaqiyat va farovonlikni ta’minlaydi, balki jamiyatning umumiy rivojlanishiga ham hissa qo‘shadi.

Kasb tavsifi – bu muayyan kasb yoki lavozimning vazifalari, majburiyatlari, talab qilinadigan bilimlar va ko‘nikmalar, ish sharoitlari hamda mas’uliyatlari haqida batafsil ma'lumot beruvchi hujjat yoki yozma manba. Kasb tavsifi kasbiy yo‘nalish bo‘yicha ma'lumot olish, kasb tanlash va mehnat bozorida o‘z o‘rnini topishda muhim ahamiyatga ega.

Kasb tavsifi nafaqat ish beruvchilar va ta’lim muassasalari uchun, balki ish izlovchilar va kasb tanlashda ikkilanganlar uchun ham muhim hujjat hisoblanadi. Bu hujjat orqali har bir kishi o‘zining kasbiy yo‘nalishini to‘g‘ri belgilab, muvaffaqiyatga erishishi mumkin.

Malaka talablari – bu muayyan kasb yoki lavozimni bajarish uchun zarur bo‘lgan bilimlar, ko‘nikmalar, qobiliyatlar va tajribalarning majmuasidir. Ushbu talablar ish beruvchilar tomonidan qo‘yiladi va ish izlovchilar, ta’lim muassasalari hamda trening dasturlari uchun yo‘riqnoma sifatida xizmat qiladi.

Malaka talablari nafaqat ish izlovchilar va ish beruvchilar uchun muhim, balki ta’lim muassasalari va trening markazlari uchun ham zarur bo‘lgan yo‘riqnomadir. Ushbu talablar orqali har bir kasbning maxsus ehtiyojlarini qondirish va yuqori sifatli kadrlar tayyorlash mumkin.

Professional rivojlanish – bu shaxsning o‘zining kasbiy bilim va malakalarini oshirish, yangi bilim va ko‘nikmalar olish va kasbida yuqori darajada malakasini rivojlantirish jarayonidir. Bu rivojlanish o‘z faoliyat yo‘lida yuqori natijalarga erishishga yordam beradi va kishi o‘zining kasbiy maqbuliyatini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi qonuni.2020yil.23 sentyabr.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-2026-yillarda xalq ta’limini rivojlantirish bo‘yicha milliy dasturni tasdiqlash to‘g‘risidagi farmoni.
3. Oliy ta’limning DTS. (Oliy va o‘rta ta’limi vazirligining 2021yil 16 iyul.31 lson buyrug‘I bilan tasdiqlangan)
4. O‘zbekiston Respublikasida o‘quvchi-yoshlargai-yoshlarni kasb-hunarga yo‘naltirish tizimini rivojlantirish konsepsiyasi. –Toshkent: O‘quvchi-yoshlargai-yoshlarni kasb-hunarga yo‘naltirish va psixologik-pedagogik Respublika tashxis markazi. 2002. 12 b.
5. “Ilm-fanni 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi” PF-6097-sonli Farmoni. 29-oktyabr 2020-yil.

6. R.X.Jo’raev, O’.TS.Tolipov, SH.S.SHaripov. Uzluksiz ta’lim tizimida o’quvchi- yoshlarni kasb-hunar yo’naltirishning ilmiy-pedagogik asoslari. Monograg’iya. - T.:FAN. 2004. 120 b.

7. Muslimov N.A., Qo’ysinov O.A., TSodirov H.SH., To’rabekov G’.S., Abduraimov SH.S., “Kasb ta’limi praktikumi” fanidan “Metallarga mexaniq ishlov berish” bo’limini o’tsitish elektron darsligi // O’zbekiston Respublikasi Davlat patent idorasi guvohnomasi № BGU 00204 21.10.2009.